

COMMON FRAMEWORK

Erasmus+ project

Marco común europeo de referencia para a docencia

PARTNERS:

Contidos

I. Introducción.....	3
II. Competencias.....	4
1 Habilidades persoais e interpersoais: Xestión das relacións sociais da comunidade educativa..	4
2 Colaborativa.....	7
3 Comunicativa.....	9
4 Tecnoloxías da comunicación para a aprendizaxe.....	12
5 Promoción da saúde e o benestar.....	14
6 Promoción da xustiza social a diversidade e a cidadanía global.....	16
7 Coñecementos e comprensión da profesión docente.....	19
8 Desenvolvemento persoal e profesional ao longo da vida.....	21
9 Avaliación.....	23
III. O marco competencial dunha ollada.....	26
IV. Bibliografía.....	27
V. Créditos.....	29

I. Introducción

Este documento é o produto dun proceso de reflexión por parte dun grupo internacional de profesionais do mundo da educación sobre a necesidade dun sistema europeo de formación inicial e continua para fomentar a excelencia no ensino. Esta proposta segue as estratexias da Europa 2020 e apunta á mellora da calidade en todos os procesos educativos e a todos os niveis, vinculando as competencias persoais e profesionais clave coas competencias docentes.

O obxectivo é mellorar a formación ofrecida aos/ás profesionais docentes a través dun modelo competencial europeo que abarcará todas as necesidades de formación do profesorado e responderá ás recomendacións da Unión Europea para a súa formación (Consello da Unión Europea, 2014. Conclusións sobre a formación eficaz do profesorado).

O Consello da Unión afirma que a formación inicial debe proporcionar aos/as profesores/as as competencias chave que lles permitan sobresaír na súa práctica docente, así como motivar a reforzar e manter estas competencias actualizadas ao longo de toda a súa carreira docente. Neste sentido, a Unión recomenda que as institucións competentes responsables definan marcos de referencia cos coñecementos e competencias requiridos para os/as docentes en cada etapa da súa carreira e en diferentes espazos de ensino.

Os marcos deben ser flexibles, a súa aplicación debe ser froito dos acordos e debe conducir a un fortalecemento dos conceptos de colaboración, titoría entre iguais e apoio do profesorado novel. Entendemos que a calidade do ensino procede directamente da excelencia na práctica docente. Isto debe ser revisado constantemente e desenvolvido a través dunha aprendizaxe profesional continua e permanente, e aplicado en todos os niveis da educación.

O Consello de Europa destaca a necesidade de crear e aplicar estes marcos de competencia en "Comisión Europea, Educación y Formación. Julio de 2013. Apoyar el desarrollo de competencias docentes para mejorar los resultados del aprendizaje", e sinala a posibilidade do debate, a avaliación e a mellora da eficacia xerada por eles, como un valor engadido para os sistemas educativos.

Este proxecto uniu a socios de diferentes contextos europeos para desenvolver unha ferramenta única, estandarizada e útil, que logo poida ser implementada en diferentes países europeos.

Esta ferramenta fomentará a autoavaliación, a avaliación comparativa e o diálogo,

fomentará a aprendizaxe colaborativa a través da observación de prácticas de ensino noutros países, e permitirá ademais a comparación cos sistemas propios dos/as profesionais docentes. Fomenta, por tanto, a análise global dos sistemas educativos, así como o estudo detallado do propio sistema en cada país membro, mesmo dentro de rexións específicas deses países. O proxecto ofrece aos/ás docentes a oportunidade de utilizar este marco de maneira independente a través da autoanálise para crear e supervisar os seus propios itinerarios.

Un marco europeo común de competencias docentes que sirva de punto de partida para a formación inicial, a formación continua e os procesos de ensino e aprendizaxe en toda Europa reforza a transferencia entre países e contribúe a compensar a diversidade froito das diferenzas nos sistemas educativos, diferentes rexións e países, asegurando así a equidade educativa.

II. Competencias

1 Habilidades persoais e interpersoais: Xestión das relacións sociais da comunidade educativa.

A xestión das relacións sociais implica a aplicación da personalidade dun/dunha profesor/a á súa función como docente. Deben tratar aos demais con consideración e mostrar actitudes positivas cara a si mesmos, cara aos demais e cara á súa profesión. Deben pór en valor os seus valores e principios éticos, e como os comparten con outros. Deben fomentar a inclusión do alumnado, familias e persoal laboral na vida do centro e ser conscientes dos seus sentimentos e sensibilidades. A través do seu traballo deben fomentar actitudes participativas que favorezan a aprendizaxe. Deben ter un interese en coidar da súa propia saúde física e mental e procurar o benestar dos seus compañeiros/as persoal do centro, así como favorecer o benestar físico e mental do alumnado.

1.1 Desenvolvemento de habilidades persoais: apertura, honestidade, valentía e sabedoría

Tratar aos demais con consideración e ter valores persoais positivos que transmitan ao seu alumnado e á comunidade educativa en xeral.

1.1.1 Nivel básico

- tratar aos demais con consideración ao desempeñar as súas funcións e ser receptivos a calquera situación que poidan vivir no seu traballo
- comprender o seu papel como profesionais en continua evolución e mellora

1.1.2 Nivel competente

- debater sobre as actitudes e crenzas persoais e profesionais, desafiando así as suposicións e a súa práctica profesional
- debater sobre as conexións entre actitudes e crenzas, valores e prácticas persoais e profesionais e, ao facelo, traer consigo cambios na práctica docente

1.1.3 Nivel experto

- demostrar apertura, honestidade, valentía e sabedoría en todas as súas interaccións
- fomentar o traballo en equipo e a creación de redes colaborativas e inspirar confianza e sinceridade, fomentando actitudes participativas que motiven á aprendizaxe
- pedir opinión aos/ás alumnos/as e colegas para analizar o seu propio labor docente

1.2 Desenvolvemento de relacións positivas: tutoría e orientación do alumnado

Desenvolver relacións positivas a través da función titorial e guiar aos/ás estudantes, creando un ambiente de comportamento positivo.

1.2.1 Nivel básico

- utilizar técnicas, procedementos e recursos que sirvan de guía ao/á alumno/a para entender os seus dereitos, responsabilidades e valores universais
- utilizar técnicas de mediación para resolver conflitos

1.2.2 Nivel competente

- falar en público de forma eficaz, inspirando respecto e confianza
- crear un ambiente seguro con medidas e accións que fomenten unha atmosfera non violenta
- construír relacións positivas co alumnado
- implementar actitudes de comportamento positivo de forma efectiva no centro

1.2.3 Nivel experto

- motivar, orientar e guiar a outros membros da comunidade educativa
- mediar nos conflitos dos/das alumnos/as, colegas, familias e persoal laboral segundo corresponda
- recoñecer os conflitos sociais e ser capaces de analizalos e tomar as medidas adecuadas para axudar a resolvelos

1.3 Xestión e fomento dos valores educativos

Promover valores educativos que axuden a desenvolver unha atmosfera equilibrada e positiva na institución, manexando conflitos potenciais de forma efectiva.

1.3.1 Nivel básico

- promover valores educativos relevantes a través de métodos diversos
- desenvolver e ensinar habilidades sociais adecuadas

1.3.2 Nivel competente

- integrar as diferenzas sociais e culturais do alumnado nunha comunidade educativa que demostre respecto polos demais
- axudar a outros/as a desenvolver unha actitude inclusiva ao tratar coa diversidade na comunidade escolar

1.3.3 Nivel experto

- promover o traballo en equipo e a creación de redes colaborativas
- desenvolver e ensinar habilidades sociais utilizando diversos medios
- traballar como parte dun equipo para atopar o mellor modo de fomentar os valores educativos

1.4 Desenvolver as relacións sociais e participar na vida da comunidade educativa

Xestionar as relacións sociais para promover a participación activa de todos os membros da comunidade educativa.

1.4.1 Nivel básico

- ter un bo dominio da linguaxe falada e escrita
- usar a escoita activa e empática e usar a linguaxe corporal de forma apropiada ao comunicarse
- usar estratexias que promovan relacións construtivas e efectivas

1.4.2 Nivel competente

- observar e analizar como os membros da comunidade se relacionan entre si
- priorizar a motivación e participación dos demais na vida da comunidade educativa
- xestionar adecuadamente as relacións cos demais
- fomentar e coordinar a participación das familias, persoal laboral e estudantes na vida do centro

1.4.3 Nivel experto

- tratar a todos os membros da comunidade educativa de maneira xusta, chegar a acordos e ofrecer axuda e asesoramento cando sexa necesario
- utilizar estratexias que lles permitan desenvolver unha relación construtiva con compañeiros/as, familias, persoal do centro e alumnado para construír relacións que favorezan unha aprendizaxe eficaz

1.5 Coidar dun mesmo e dos seus colegas

Ter interese na súa propia saúde e benestar, así como na dos seus colegas e alumnos/as.

1.5.1 Nivel básico

- coidar da súa propia saúde física e mental
- traballar e apoiar o desenvolvemento doutros/as compañeiros/as e persoal do centro
- promover o benestar físico e mental do seu alumnado

1.5.2 Nivel competente

- coidar a súa propia saúde física e mental, identificando os factores que poden influír en calquera destes elementos
- traballar e apoiar o desenvolvemento de colegas e resto de persoal do centro apoiando iniciativas que axuden a protexer a saúde física e mental e o benestar
- preocuparse polo benestar físico e mental dos/das estudantes, identificando problemas e atopando solucións apropiadas para apoiar a aqueles que teñan un mal momento

1.5.3 Nivel experto

- animar a outros/as a coidar a súa saúde mental e física e promover o seu benestar
- animar a todo o alumnado a participar en actividades saudables para mellorar a súa aprendizaxe e benestar
- participar en grupos de apoio que axuden aos que corren o risco de sufrir problemas mentais ou físicos
- colaborar con outros/as para planificar programas innovadores que promovan a saúde e o benestar entre o alumnado, claustro e persoal do centro
- liderar e traballar con outros/as para innovar en prácticas docentes eficaces que promovan a saúde e o benestar no centro educativo e na súa contorna

2 Colaborativa

O profesorado debe traballar en equipo regularmente para comunicarse e reflectir sobre experiencias da aula, el desenvolvemento del alumnado, da comunidade educativa e sobre as relacións profesionais para se comprometer desenvolver unha cultura profesional colaborativa. A colaboración depende do establecemento de relacións de confianza entre os/as docentes, o colectivo docente e os líderes da institución, e entre as institucións e organismos lexislativos.

2.1 O traballo cos/coas compañeiros/as

- comprometerse en todos os aspectos da práctica profesional docente, traballando cos seus colegas de forma colaborativa
- participar no desenvolvemento profesional continuo en colaboración co resto do

claustro, para promover valores docentes compartidos

2.1.1 Nivel básico

- traballar en colaboración para identificar e compartir os problemas e deseñar plans de acción apropiados dentro da aula, o departamento e o centro e compartir a aprendizaxe profesional e o seu desenvolvemento co resto dos seus colegas
- participar en actividades de formación do persoal do centro e noutras actividades de desenvolvemento profesional docente segundo corresponda
- buscar apoio e asesoramento para participar na resolución de problemas en colaboración con outros/as e satisfacer as necesidades de desenvolvemento profesional

2.1.2 Nivel competente

- coñecer a importancia de involucrarse no desenvolvemento profesional continuo, en colaboración cos seus colegas
- traballar en colaboración para contribuír á aprendizaxe profesional docente e ao desenvolvemento dos seus colegas, ofrecendo apoio e asesoramento construtivo, difundindo as boas prácticas e buscando oportunidades para liderar a aprendizaxe docente

2.1.3 Nivel experto

- demostrar e potenciar o crecemento persoal e profesional continuo, exercendo unha influencia positiva sobre os/as compañeiros/as a través das boas prácticas docentes
- promover o apoio e a cultura da colaboración entre os/as docentes
- colaborar para construír identidades profesionais compartidas

2.2 O traballo co alumnado

Participar na colaboración entre docentes para apoiar ao alumnado, crear confianza e crear ambiente positivo de aprendizaxe na aula, no centro e na comunidade educativa.

2.2.1 Nivel básico

- traballar en colaboración con outros/as docentes para identificar e apoiar as necesidades dos/das estudantes
- comunicarse co alumnado de forma adecuada e mostrar interese e recoñecer as súas opinións e contribucións á aprendizaxe

2.2.2 Nivel competente

- participar nuns espazos colaborativos entre docentes para identificar e apoiar as diversas necesidades dos/das estudantes
- esforzarse por desenvolver de forma habitual un nivel adecuado de confianza mutua co alumnado

2.2.3 Nivel experto

- exercer unha influencia positiva cara ao alumnado
- axudar a crear e manter un ambiente positivo de aprendizaxe na aula e no centro
- axudar aos/ás estudantes a desenvolver habilidades de aprendizaxe permanente a través do traballo colaborativo

2.3 O traballo coa comunidade educativa

- Mostrar un compromiso en todos os aspectos da práctica profesional, traballando colectivamente con outros membros da comunidade educativa.
- Comprender o papel que debe xogar cada un para crear un ambiente positivo de aprendizaxe.

2.3.1 Nivel básico

- traballar de forma cooperativa na aula e no centro en xeral coas familias, persoal e axentes educativos para promover a aprendizaxe e o benestar
- comprender o sistema educativo e o centro no que se está traballando, incluíndo:
  - o papel das autoridades educativas
  - a organización e xestión do centro e os seus recursos
  - planificación da mellora e como isto se conecta coa práctica profesional dos/das docentes

2.3.2 Nivel competente

- crear e manter relacións de traballo adecuadas con todos/as os/as colegas, familias, persoal e outros axentes educativos para apoiar a aprendizaxe e o benestar, asumindo un papel de liderado cando sexa pertinente.
- ter un sólido coñecemento práctico e un coñecemento profundo da comunidade educativa en xeral, incluíndo:
  - o papel das autoridades educativas
  - a organización e xestión de centro e os seus recursos
  - a planificación das propostas de mellora e a revisión do desenvolvemento profesional e como estes se conectan coa práctica profesional dos/das docentes

2.3.3 Nivel experto

- actuar de maneira que contribúa a fomentar unha cultura de confianza e respecto dentro do centro escolar e con todos/as aqueles/as que poden influír na vida dos/das estudantes dentro e fóra do centro educativo
- comprometerse con todos os aspectos da práctica profesional docente e traballar de forma cooperativa con todos os membros da comunidade educativa con entusiasmo, capacidade de adaptación e crítica construtiva, apoiando a transmisión e réplica desta práctica

3 Comunicativa

A comunicación profesional docente implica a capacidade e as habilidades para establecer e nutrir lazos e relacións dentro da comunidade educativa e máis aló, para interactuar en linguas maternas e outros idiomas segundo corresponda. Implica o uso da linguaxe como medio para a comunicación oral, escrita e non verbal, para a representación, interpretación e comprensión do mundo e para o intercambio de coñecementos, ideas, pensamentos e emocións. Tamén inclúe a capacidade de mostrar coñecementos nas súas materias e nas tecnoloxías da comunicación.

3.1 Comunicarse co alumnado

Comunicarse co alumnado de forma efectiva.

3.1.1 Nivel básico

- comunicarse positivamente co alumnado de maneira verbal e non verbal
- facer preguntas e escoitar aos/ás estudantes, dándolles oportunidades para expresar os seus pensamentos e desenvolver relacións mutuas fomentando o respecto e a amizade

3.1.2 Nivel competente

- recoñecer a diversidade no desenvolvemento de cada estudante, identificando as súas habilidades individuais, intereses, necesidades e estilos de aprendizaxe para adaptar a comunicación no proceso de ensino - aprendizaxe
- crear e manter unha interacción efectiva co alumnado
- ter estratexias para comunicarse e apoiar aos/ás estudantes que teñen diferenzas idiomáticas, lingüísticas e culturais

3.1.3 Nivel experto

- avaliar e dar recomendacións aos/ás estudantes de forma oral e escrita, promovendo a súa aprendizaxe independente e/ou cos seus compañeiros/as
- compartir con outros/as docentes, familias e persoal do centro enfoques positivos para apoiar a aprendizaxe dos/das estudantes que teñen diferenzas idiomáticas, lingüísticas e culturais

3.2 Comunicarse cos/coas outros/as docentes

Comunicarse de maneira efectiva e cordial co equipo directivo, outros/as docentes e familias de alumnos.

3.2.1 Nivel básico

- interactuar en comunicación escrita e oral, intercambiando información profesional con outros/as docentes nas linguas maternas e outros idiomas segundo corresponda
- comunicarse con outros/as para o desenvolvemento persoal e profesional

3.2.2 Nivel competente

- manter relacións respectuosas cos/coas colegas sen importar a súa bagaxe cultural, social e persoal
- facerse entender nos seus propios idiomas e/ou noutros idiomas
- ser conscientes do valor dunha resposta efectiva cando se comunican con outros/as

3.2.3 Nivel experto

- ofrecer apoio a outros/as docentes en cuestións de comunicación e resolución de conflitos
- fomentar o intercambio de ideas e boas prácticas profesionais entre docentes
- actuar como un/unha líder para crear e manter boas relacións entre docentes, alumnos/as e outros/as

3.3 Comunicarse co equipo directivo e os outros membros da comunidade educativa

Comunicarse de forma eficaz con persoas e grupos do centro escolar e a súa contorna.

3.3.1 Nivel básico

- cooperar e participar en actividades comúns para alcanzar os obxectivos do centro escolar mediante a comunicación co persoal do centro e a comunidade educativa
- utilizar unha linguaxe adecuada ao contexto de cada situación

3.3.2 Nivel competente

- participar eficazmente nos grupos de traballo e cooperar de maneira construtiva cos interlocutores sociais
- crear e manter unha cultura de cooperación no centro escolar
- ser capaces de expor oralmente e por escrito, as súas propias ideas, pensamentos, opinións e coñecementos con claridade
- establecer, cando sexa necesario, novas relacións con outros centros e representar efectivamente o seu centro promovendo o seu enfoque internacional

3.3.3 Nivel experto

- iniciar, dirixir e participar de forma efectiva en grupos de traballo e outros proxectos conxuntos, motivando aos membros a través dunha comunicación eficaz
- ser capaces de producir documentos para diferentes proxectos educativos e sociais, tanto de forma individual como colectiva
- distinguir entre os distintos niveis do discurso na aula e no centro, apreciando a

- importancia da existencia de diferentes niveis e identificar no seu centro formas adecuadas de apoiar ao alumnado e colegas que precisan apoio
- ser conscientes da posibilidade de que as capacidades de comunicación sexan escasas entre o persoal do centro e na comunidade educativa en xeral e tomen as medidas apropiadas para mellorar estas situacións

4 Tecnoloxías da comunicación para a aprendizaxe

Os/as docentes deben confiar no uso das tecnoloxías da información para a educación e a comunicación. Deben ser capaces de atopar, avaliar, almacenar, crear e intercambiar información de forma segura, así como comunicarse e participar en redes sociais a través das tecnoloxías de información adecuadas. Necesitan ser capaces de integrar os enfoques de ensino máis adecuados nos espazos de e-learning , xa sexa de forma presencial ou en contornas mixtas co apoio das TIC. Deben ser capaces de crear o seu propio ambiente persoal de aprendizaxe dixital e fomentar este proceso no seu alumnado. As tecnoloxías deben integrarse na práctica docente co obxectivo de mellorar o ensino e a aprendizaxe, se ben os/as docentes deben ser conscientes dos aspectos positivos pero tamén dos riscos das tecnoloxías da comunicación para a aprendizaxe.

4.1 Didáctica e metodolóxica

Utilizar as tecnoloxías da información e a comunicación para mellorar o ensino e a aprendizaxe.

4.1.1 Nivel básico

- analizar, buscar e procesar información
- seleccionar e utilizar unha ampla variedade de recursos tecnolóxicos e métodos de ensino, incluídas as tecnoloxías dixitais e os materiais educativos multimedia, para mellorar o ensino e a aprendizaxe

4.1.2 Nivel competente

- despregar unha ampla variedade de recursos innovadores e enfoques de ensino que inclúan as tecnoloxías dixitais
- adaptar espazos e materiais ás novas necesidades
- crear materiais e recursos educativos nunha variedade de idiomas e a través de diferentes medios dixitais

4.1.3 Nivel experto

- participar e dirixir, segundo proceda, a formación continua dos/das docentes no uso das tecnoloxías da información, ampliando as súas propias capacidades e realizando cambios e axustes metodolóxicos necesarios para unha mellora constante

4.2 Instrumental

- Usar redes colaborativas, software, hardware e espazos de traballo virtuais segundo corresponda.
- Coñecer e comprender as tendencias actuais no uso das tecnoloxías dixitais nos centros escolares.

4.2.1 Nivel básico

- xestionar o uso da rede profesional, o hardware e os espazos de traballo virtual
- ter coñecementos adecuados sobre as tendencias actuais no uso das tecnoloxías dixitais nos centros escolares

4.2.2 Nivel competente

- seleccionar e desenvolver estratexias de ensino - aprendizaxe adecuadas aos intereses e necesidades de todo o alumnado, como individuos, grupos ou clases, e facelo de maneira coherente

4.2.3 Nivel experto

- seleccionar e desenvolver estratexias creativas innovadoras e imaxinativas para o ensino e a aprendizaxe adecuadas aos intereses e necesidades de todo o alumnado, como individuos, grupos ou clases, e facelo de maneira coherente
- actualizar os seus coñecementos e capacidades de forma continua e permanente

4.3 Organizacional

Organizar e xestionar os recursos da aula e as tecnoloxías dixitais para apoiar o ensino e a aprendizaxe, así como as necesidades do centro no seu conxunto.

4.3.1 Nivel básico

- utilizar as tecnoloxías dixitais para favorecer a planificación e organización do proceso de ensino - aprendizaxe, facer un seguimento dos resultados das avaliacións e favorecer unha xestión eficaz da clase e da comunidade educativa en xeral

4.3.2 Nivel competente

- permitir ao alumnado aproveitar plenamente os recursos seleccionados, incluídas as tecnoloxías dixitais, para apoiar o ensino e a aprendizaxe
- utilizar as TIC como ferramenta para promover a aprendizaxe individualizada e personalizada e como recurso pedagóxico para mellorar o ensino e a aprendizaxe

4.3.3 Nivel experto

- crear e difundir recursos compartidos na Rede e adminístralos segundo sexa necesario
- estar involucrados activa e positivamente nunha cultura de colaboración en liña,

- asumindo un papel adecuado nas comunidades educativas virtuais
- compartir os coñecementos en espazos educativos dixitais a través de diferentes actividades, formando e apoiando a outros/as docentes para que desenvolvan as súas competencias TIC

4.4 Ética e crítica

Coñecer os riscos e as oportunidades que implica o uso do TIC e actuar de maneira responsable e crítica, tendo en conta as cuestións relacionadas coa seguridade e o desenvolvemento de estratexias para facer fronte aos riscos.

4.4.1 Nivel básico

- recoñecer a importancia das Tecnoloxías da Comunicación para a Aprendizaxe
- estar dispostos a desenvolver as súas capacidades e o uso das Tecnoloxías da Comunicación para a Aprendizaxe
- saber como protexer os datos, os dispositivos e a identidade dixital

4.4.2 Nivel competente

- avaliar as fortalezas e debilidades dos enfoques das Tecnoloxías da Comunicación para o ensino e a aprendizaxe
- tomar decisións éticas e críticas no seu uso das TIC
- participar activamente en espazos dixitais con outros/as docentes do seu centro e doutras comunidades educativas

4.4.3 Nivel experto

- ter unha actitude positiva, crítica e realista cara ás Tecnoloxías da Comunicación para a Aprendizaxe
- coñecer os riscos e perigos que implica o uso das TIC e actuar de forma responsable e crítica para asegurar que os demais non estean expostos a eles innecesariamente

5 Promoción da saúde e o benestar

A promoción da saúde e o benestar implica proporcionar un ambiente saudable ao alumnado, apoialo cando teñen problemas e identificar aspectos que poidan supor un risco. Require comprensión e coñecemento dos desafíos aos que se enfrontan tanto o alumnado como os/as docentes nunha sociedade moderna. Inclúe o fomento da confianza dos/das estudantes e a adopción de medidas para desenvolver enfoques e materiais que supoñan un apoio aos membros da comunidade educativa e que tamén supoñan un desafío para conseguir ese benestar. Os/as docentes necesitan identificar os obstáculos á aprendizaxe que impiden que os/as estudantes alcancen todo o seu potencial e deberán tomar medidas para eliminar estas barreiras.

5.1 Promover un ambiente saudable

Crear un ambiente seguro para todo o alumnado dentro dunha contorna afable e comprensiva e que promova o benestar.

5.1.1 Nivel básico

- entender a necesidade dun ambiente seguro para todos os alumnos e desenvolver un ambiente de benestar

5.1.2 Nivel competente

- tomar medidas para asegurar que están a ofrecer un ambiente seguro a todo o alumnado
- axudar aos/ás estudantes a desenvolver o seu máximo nivel de autoconfianza, e coidar a outros/as e o mundo que os rodea

5.1.3 Nivel experto

- animar a outros/as a proporcionar un ambiente seguro para todo o alumnado dentro dunha contorna afable e comprensiva e cun grao de entendemento do que supón o seu benestar
- axudar a outros/as a comprender a importancia do benestar do alumnado e desenvolver estratexias que o favorezan
- comprometerse cos principios de democracia e xustiza social a través de políticas e prácticas xustas, transparentes, inclusivas e sustentables en relación a:
  - a idade
  - a discapacidade
  - o xénero e identidade de xénero
  - a raza
  - a orixe étnica
  - as relixións e crenzas
  - a orientación sexual

5.2 Construír confianza

Promover que as estratexias de aprendizaxe sexan variadas, diferenciadas, fomentar a confianza e favorecer o progreso do alumnado.

5.2.1 Nivel básico

- proporcionar ao alumnado un apoio efectivo e a oportunidade de exporlles retos
- comprometerse a superar as expectativas do alumnado sobre si mesmos e sobre os demais

5.2.2 Nivel competente

- saber como usar, deseñar e adaptar materiais para o ensino e a aprendizaxe que estimulen, apoiem e supoñan un reto para todo o alumnado
- asegurar que as tarefas de aprendizaxe estean deseñadas para xerar confianza e promover o progreso de todo o alumnado, proporcionando apoio efectivo e a oportunidade de afrontar retos

5.2.3 Nivel experto

- utilizar, deseñar e adaptar materiais para ser usados por outros/as tanto no ensino como na aprendizaxe
- deseñar tarefas de aprendizaxe que sexan variadas, diferenciadas, xerar confianza e promover o progreso de todo o alumnado, proporcionando un apoio eficaz e a oportunidade de afrontar retos
- respectar os dereitos de todo o alumnado, tal como se describen na Convención das Nacións Unidas sobre os Dereitos do Neno, incluído o seu dereito a participar nas decisións relativas ás súas experiencias de aprendizaxe e desenvolver e apoiar todos os aspectos do seu benestar

5.3 Satisfacer as necesidades

Identificar os obstáculos para a aprendizaxe e responder axeitadamente.

5.3.1 Nivel básico

- identificar posibles obstáculos para a aprendizaxe nas súas clases
- identificar posibles solucións a estes obstáculos, buscando asesoramento sobre as necesidades do alumnado se é necesario

5.3.2 Nivel competente

- recoñecer unha variedade de obstáculos potenciais para a aprendizaxe
- desenvolver tarefas e establecer o ritmo de traballo para satisfacer as necesidades de todo o alumnado, brindando apoio efectivo e a oportunidade de afrontar retos

5.3.3 Nivel experto

- demostrar un compromiso para motivar e inspirar ao alumnado, recoñecendo o seu contexto social e económico, a individualidade e as necesidades específicas de aprendizaxe e tendo en conta os seus obstáculos á aprendizaxe
- traballar e dirixir a outros na elaboración de programas que satisfagan estas necesidades

6 Promoción da xustiza social a diversidade e a cidadanía global

A promoción da xustiza social, a diversidade e a cidadanía global combina as

actitudes, habilidades e coñecementos dos docentes coa necesidade de promover a comprensión e desenvolver enfoques construtivos destes aspectos da sociedade. É importante reflexionar e planificar como trasladar as habilidades persoais e sociais relacionadas co sistema para apoiar ao alumnado a comprender os cambios locais e globais e apoiar o seu desenvolvemento como cidadáns/ás activos/as e de mente aberta. Os/as estudantes deben experimentar procesos participativos e democráticos dentro das aulas e a comunidade escolar para fomentar o pensamento crítico e promover a súa integración.

6.1 Aprender para un futuro mellor

Estar comprometidos en involucrar ao alumnado en actividades da vida real para mellorar as experiencias de aprendizaxe e os resultados e para promover a aprendizaxe como un camiño cara a un futuro mellor.

6.1.1 Nivel básico

- ser conscientes dos recursos e as diversas perspectivas coas que contan o alumnado
- demostrar respecto polas persoas e o medio ambiente en xeral
- apoiar ao alumnado na reflexión e o uso dos seus recursos
- comprender a diversidade como un recurso para o proceso de ensino e aprendizaxe

6.1.2 Nivel competente

- ter unha clara comprensión da diversidade humana e das cuestións interculturais, do plurilingüismo e das capas e dinámicas da construción da identidade
- ser capaces de deconstruír os estereotipos
- fomentar a empatía e unha actitude crítica fronte ás definicións de identidade

6.1.3 Nivel experto

- manter unha mente aberta cara ás realidades da sociedade local do mundo en xeral
- axudar a outros a desenvolver estratexias para xestionar a diversidade en
  - a idade
  - a discapacidade
  - o xénero e identidade de xénero
  - a raza
  - a orixe étnica
  - as relixións e crenzas
  - a orientación sexual
- reflexionar sobre as súas propias experiencias de inclusión e exclusión, así como os seus propios valores, o seu papel na sociedade (local e global) e o marco de oportunidades de actuación dentro da comunidade educativa

6.2 Promover os dereitos do alumnado

- respectar os dereitos de todo o alumnado segundo o establecido na Convención

das Nacións Unidas sobre os Dereitos do Neno e o seu dereito a participar nas decisións relativas ás súas experiencias de aprendizaxe

- apoiar e desenvolver todos os aspectos do benestar do alumnado

6.2.1 Nivel básico

- empregar o pensamento crítico e demostrar e ensinar a capacidade de argumentar eficazmente; de desprezar habilidades de investigación para facer preguntas e desenvolver habilidades de pensamento crítico
- demostrar a transparencia dos obxectivos
- comprometerse cos principios de democracia e xustiza social a través de políticas e prácticas xustas, transparentes, inclusivas e sustentables en relación a:
  - a idade
  - a discapacidade
  - o xénero e identidade de xénero
  - a raza
  - a orixe étnica
  - as relixións e crenzas
  - a orientación sexual

6.2.2 Nivel competente

- coñecer os procesos e métodos participativos para mellorar a participación no manexo da aula
- promover o pensamento crítico e creativo, a colaboración e a cooperación na aula
- incluír a participación do alumnado, os seus intereses e as súas ideas nos obxectivos relevantes (o proceso de planificación e avaliación dunha lección)

6.2.3 Nivel experto

- promover a reflexión sobre os procesos de inclusión social e desenvolvemento participativo dentro da aula, dentro do centro e na comunidade en xeral
- promover a adquisición de competencias na xestión de situacións de conflito
- axudar aos compañeiros a traballar nos principios da democracia e a xustiza social
- asegurar a participación do alumnado en aspectos máis amplos do labor do centro (un proxecto educativo, un plan de mellora etc.)

6.3 Aprender para a cidadanía global

Valorar e respectar a diversidade social, cultural e ecolóxica e promover os principios e prácticas da cidadanía local e global para todos o alumnado.

6.3.1 Nivel básico

- demostrar coñecementos sobre a xeografía mundial, a globalización e a interdependencia
- comprometerse coa xustiza social e a equidade, mostrar preocupación polo medio ambiente e demostrar un compromiso co desenvolvemento sustentable

6.3.2 Nivel competente

- comprender as dimensións da historia e a política locais e globais
- reflectir a complexidade dos problemas globais no seu ensino e revelar o elemento global da vida cotiá local
- adoptar os valores educativos e sociais da sustentabilidade, a igualdade e a xustiza, recoñecendo os dereitos e responsabilidades das xeracións futuras e actuais

6.3.3 Nivel experto

- realizar análises críticas do pasado, dos conflitos e as súas solucións, e das estratexias para resolver os problemas globais
- promover as competencias estratéxicas para abordar os desafíos locais e globais na nosa sociedade, tanto dentro do centro como da comunidade en xeral

7 Coñecementos e comprensión da profesión docente

As competencias, habilidades e coñecementos propios do profesorado, así como das ferramentas requiridas para contribuír ao desenvolvemento do alumnado, son clave para esta competencia. Deben dominar tanto o contido da súa materia como os enfoques metodolóxicos máis apropiados para o ensino e a aprendizaxe. Deben ser conscientes das estratexias e coñecementos que o alumnado ten que alcanzar e planificar o proceso de ensino - aprendizaxe de forma efectiva. Deben avaliar calquera tarefa realizada. Deben aplicar e dirixir os coñecementos relacionados coa súa materia ou área e deben ser conscientes dos enfoques pedagóxicos máis adecuados.

7.1 Coñecemento da materia

Ter un coñecemento en profundidade dos temas relevantes que están a ensinar.

7.1.1 Nivel básico

- ter un coñecemento apropiado da teoría e habilidades prácticas requiridas nas áreas curriculares que proporcionen información precisa ao alumnado nun nivel apropiado para a súa comprensión e experiencias vitais referíndose á orientación local e nacional

7.1.2 Nivel competente

- ter coñecemento detallado e comprensión da teoría e práctica requiridas nas áreas curriculares que proporcionen información precisa ao alumnado nun nivel apropiado para a súa comprensión e experiencias vitais adaptándose ao contexto local e nacional
- tomar medidas para ampliar os coñecementos específicos da súa materia, incorporando e relacionando contidos relevantes para unha comprensión global da materia

7.1.3 Nivel experto

- desenvolver un bo coñecemento e comprensión con coñecemento crítico da súa materia

e da pedagogía co fin de mellorar as súas estratexias e habilidades na súa vida profesional

- ser considerados líderes na súa área e ser capaces de formar aos seus colegas

7.2 Coñecemento metodolóxico

Ter un bo coñecemento da variedade dos diferentes enfoques metodolóxicos, sabendo cal utilizar en situacións específicas e con alumnos/as específicos/as.

7.2.1 Nivel básico

- ter un coñecemento e comprensión dos estadios cognitivos, sociais e emocionais do desenvolvemento do alumnado e usalo para ter en conta todas as súas necesidades
- ser consciente das teorías de aprendizaxe e a importancia das mesmas para planificar o ensino

7.2.2 Nivel competente

- atender á diversidade na aplicación do ensino.
- ter un bo coñecemento e comprensión detallada das teorías de aprendizaxe e recorrer a elas sistematicamente para planificar o ensino

7.2.3 Nivel experto

- ser inclusivos e apoiar ao alumnado na construción dos seus propios esquemas de aprendizaxe e no desenvolvemento das súas habilidades
- colaborar con colegas e ampliar a comunidade educativa no desenvolvemento e a aplicación de distintos enfoques metodolóxicos
- utilizar redes como fonte de información e como canle para a cooperación

7.3 Planificación do proceso de ensino - aprendizaxe

Utilizar unha ampla variedade de recursos e enfoques para planificar o proceso de ensino - aprendizaxe.

7.3.1 Nivel básico

- planificar e expor obxectivos, contidos, actividades e recursos necesarios para unha sesión
- investigar sobre o uso de metodoloxías activas e TIC máis apropiadas

7.3.2 Nivel competente

- planificar e programar colaborativamente, tendo en conta as áreas específicas de coñecemento da materia implicadas
- integrar as metodoloxías activas e as TIC máis apropiadas ao ensino

7.3.3 Nivel experto

- levar a cabo investigacións e indagacións sobre aspectos particulares da educación
- traballar con colegas para desenvolver novos enfoques metodolóxicos
- liderar a aprendizaxe nas súas institucións e ampliar a súa comunidade educativa, aplicando enfoques para as diversas necesidades

7.4 Coñecemento do sistema educativo

Ter un bo coñecemento do seu propio sistema educativo e doutros, que lles permita elixir entre unha variedade de enfoques ao planificar clases e cursos.

7.4.1 Nivel básico

- desenvolver a comprensión dos principais retos educativos e ser conscientes dos sistemas internacionais
- comprender os aspectos legais e profesionais da posición de confianza do/da docente

7.4.2 Nivel competente

- ter unha comprensión da lexislación e a orientación vixente e pertinente
- ter coñecemento e comprensión das formas nas que os sistemas naturais, sociais, culturais, políticos e económicos funcionan e de como están interconectados coa práctica docente

7.4.3 Nivel experto

- comprender os contextos nos que o profesorado actúa e o papel dos/das docentes dentro da comunidade educativa
- profundar nas implicacións da práctica profesional, o cambio educativo e a política de desenvolvemento

8 Desenvolvemento persoal e profesional ao longo da vida

Os/as docentes deben aprender ao longo de toda a súa carreira para identificar novos coñecementos, habilidades, contidos, actividades, metodoloxía, recursos e métodos de avaliación que poidan usar para mellorar o seu traballo. Deben establecer un proceso permanente de autoavaliación, así como de avaliación da súa práctica docente e do seu impacto na aprendizaxe. Necesitan estar ao tanto dos novos enfoques de ensino e aprendizaxe e tendencias pedagóxicas, sendo conscientes do que necesita a educación, a sociedade e outros temas relevantes.

8.1 Reflexión / autoavaliación

- participar na práctica reflexiva para desenvolver e avanzar na aprendizaxe

profesional

- reflexionar e ter un enfoque crítico da práctica e o desenvolvemento profesional
- participar nun diálogo profesional sistemático

8.1.1 Nivel básico

- reflexionar e participar na autoavaliación utilizando o estándar profesional adecuado
- adoptar un enfoque crítico da súa práctica profesional
- participar na investigación profesional e o diálogo para avaliar a súa práctica na aula

8.1.2 Nivel competente

- demostrar unha participación construtiva e un compromiso co desenvolvemento curricular, a planificación de melloras, a avaliación e o desenvolvemento profesional

8.1.3 Nivel experto

- comprometerse coa investigación, a aprendizaxe, o desenvolvemento profesional e o liderado ao longo da vida como aspectos centrais da profesionalidade e a práctica colaborativa
- traballar en colaboración para contribuír á aprendizaxe profesional e ao desenvolvemento de colegas, así como dos/das estudantes, ofrecendo apoio e consello construtivo

8.2 Aprendizaxe ao longo da vida

Comprender a necesidade dunha aprendizaxe continua, a actualización do coñecemento das materias e o coñecemento das diferentes metodoloxías e enfoques.

8.2.1 Nivel básico

- estar abertos/as ao cambio e valorar a oportunidade de recibir formación
- participar en actividades de formación docente

8.2.2 Nivel competente

- participar regularmente en actividades de formación docente
- crear materiais en grupos de traballo que demostren un dominio das novas metodoloxías e tecnoloxías aplicadas á educación

8.2.3 Nivel experto

- ser capaces de identificar as súas propias necesidades de aprendizaxe e crear os seus propios itinerarios de formación
- mellorar continuamente a súa competencia profesional, desenvolvendo proxectos en actividades docentes
- participar no apoio e, posiblemente, na formación doutros/as profesores/as mentres

- seguen participando en cursos de formación avanzada
- crear materiais educativos avanzados para outros/as profesores/as da súa materia e noutras áreas de ensino e aprendizaxe

8.3 Aberto ao cambio: investigador/a e innovador/a

- investigar e desenvolver coñecementos sobre temas e novas metodoloxías que poidan aplicarse á práctica docente
- promover a innovación e a mellora mediante a aplicación práctica de novas ideas, propostas e prácticas educativas

8.3.1 Nivel básico

- investigar as posibilidades de mellora mediante a aplicación de novas ideas e prácticas educativas para mellorar o desenvolvemento das habilidades do seu alumnado

8.3.2 Nivel competente

- ter unha actitude prospectiva e aplicar novas metodoloxías nas súas clases
- fomentar os cambios educativos que conducen á mellora
- ser receptivos e adaptarse ao cambio, axustándose a novas ideas e percibíndoas como oportunidades para mellorar

8.3.3 Nivel experto

- ler e analizar de forma crítica os estudos e a investigación educativa
- fomentar a flexibilidade, a creatividade e o compromiso coa educación como docente e promovelos nos demais
- ter unha actitude aberta e crítica fronte á innovación e adaptarse ao cambio
- asumir a responsabilidade de implementar actividades innovadoras no seu propio centro e na comunidade educativa en xeral

9 Avaliación

Os/as docentes deben entender os principios da avaliación e saber como usalos para mellorar a aprendizaxe con éxito. Tamén deben saber como utilizar os resultados da avaliación para axudar ao alumnado a desenvolverse e poder compartir os resultados de maneira apropiada co alumnado, cos seus pais/nais ou titores/as, outros/as docentes, o centro e toda a comunidade educativa. Os/as docentes tamén deben demostrar a súa disposición a investigar e adoptar outros sistemas de avaliación cando estas poidan mellorar o proceso de ensino e aprendizaxe.

9.1 Comprender o papel da avaliación

- comprender o papel da avaliación
- entender a avaliación e o impacto que pode ter nos/nas estudantes

9.1.1 Nivel básico

- comprender o papel da avaliación nos seus propios sistemas educativos e no seu centro
- comprender a avaliación e o impacto que pode ter sobre as actitudes e a confianza do alumnado
- saber utilizar a avaliación como reforzo positivo

9.1.2 Nivel competente

- identificar unha ampla gama de estratexias, enfoques e materiais asociados para a avaliación continua e final, apropiadas ás necesidades e circunstancias de todos os/as estudantes, así como aos requisitos do plan de estudos e dos organismos de acreditación
- desenvolver unha conciencia crítica e comprender o impacto das diversas formas de avaliación en diferentes grupos de alumnos
- fomentar actitudes positivas cara á avaliación entre os/as alumnos/as e os/as outros/as docentes
- coñecer métodos alternativos de avaliación que reforcen aínda máis ao alumnado

9.1.3 Nivel experto

- comprender e aplicar os principios de deseño e avaliación do currículo, para abordar as necesidades educativas cambiantes
- investigar métodos alternativos de avaliación e compartilos con colegas para permitir que a avaliación sirva de apoio para unha aprendizaxe máis completa
- fomentar a autoavaliación, permitindo que todo o alumnado participe na autoavaliación e na avaliación para mellorar a aprendizaxe

9.2 Usar a avaliación para o ensino e a aprendizaxe

- utilizar os resultados da avaliación para identificar as necesidades de desenvolvemento a nivel de clase, grupo e individual
- utilizar a avaliación, o rexistro e a presentación de informes como parte integrante do proceso de ensino para apoiar e mellorar a aprendizaxe

9.2.1 Nivel básico

- utilizar os resultados da avaliación para identificar as necesidades de mellora e como base para o diálogo cos/coas estudantes sobre os seus progresos e obxectivos
- utilizar a información da avaliación para analizar o ensino e a aprendizaxe e identificar os próximos pasos a seguir creando informes que apoiem a aprendizaxe

9.2.2 Nivel competente

- rexistrar información de avaliación para mellorar o ensino e a aprendizaxe
- utilizar os resultados da avaliación para identificar as fortalezas, así como as necesidades de mellora, que poderían conducir a novas oportunidades de aprendizaxe
- axudar ao alumnado a usar a información da avaliación para revisar o progreso, mellorar a aprendizaxe e identificar os próximos pasos a seguir

9.2.3 Nivel experto

- dirixir e traballar con outros para asegurar unha práctica efectiva na avaliación da aprendizaxe
- ter un coñecemento e unha comprensión sólidos das políticas e prácticas de avaliación segundo o requiran as normas educativas
- rexistrar a información da avaliación de forma sistemática e significativa para mellorar o ensino e a aprendizaxe e cumprir os requisitos do plan de estudos e as normas educativas

9.3 Utilizar diferentes sistemas de avaliación

Utilizar diferentes sistemas de avaliación continua e final.

9.3.1 Nivel básico

- utilizar diferentes sistemas para a avaliación continua e final axeitada ás necesidades de todos os/as estudantes e os requisitos do currículo
- ser consciente da utilidade da avaliación inicial

9.3.2 Nivel competente

- utilizar o seu coñecemento e comprensión dos principios da avaliación para:
  - elaborar métodos de rexistro da información da avaliación
  - usar a avaliación para revisar o progreso
  - mellorar o ensino e a aprendizaxe
  - identificar os seguintes pasos a seguir
  - elaborar informes e orientacións claras que sirvan de guía para o alumnado

9.3.3 Nivel experto

- colaborar con outras persoas para planificar programas innovadores de avaliación, tomando a iniciativa cando sexa necesario
- traballar con outros/as para investigar a práctica efectiva na avaliación da aprendizaxe, tanto continua como final

III. O marco competencial dunha ollada

	SUBCOMPETENCIA 1	SUBCOMPETENCIA 2	SUBCOMPETENCIA 3	SUBCOMPETENCIA 4	SUBCOMPETENCIA 5
1º grupo: persoal					
Habilidades persoais e interpersoais	Desenvolvemento de habilidades persoais: apertura, honestidade, valentía e sabedoría	Desenvolvemento de relacións positivas: titoría e orientación dos alumnos	Xestión e fomento dos valores educativos	Desenvolver as relacións sociais e participar na vida da comunidade educativa	Coidar dun mesmo e dos seus colegas
Colaborativa	O traballo cos/coas compañeiros/as	O traballo co alumnado	O traballo coa comunidade educativa		
2º grupo: comunicación					
Comunicativa	Comunicarse co alumnado	Comunicarse cos/coas outros/as docentes	Comunicarse co equipo directivo e os outros membros da comunidade educativa		
Tecnoloxías da comunicación para a aprendizaxe	Didáctica e metodolóxica	Instrumental	Organizativa	Ética e crítica	
3º grupo: encadrando e apoiando a aprendizaxe					
Promoción da saúde e o benestar	Promover un ambiente saudable	Construír confianza	Satisfacer as necesidades		
Promoción da xustiza social a diversidade e a cidadanía global	Aprender para un futuro mellor	Promover os dereitos do alumnado	Aprender para a cidadanía global		
4º grupo: profesional					
Coñecementos e comprensión da profesión docente	Coñecemento da materia	Coñecemento metodolóxico	Planificación do proceso de ensino aprendizaxe	Coñecemento do sistema educativo	
Desenvolvemento persoal e profesional ao longo da vida	Reflexión / autoavaliación	Aprendizaxe ao longo da vida	Aberto ao cambio: investigador/a e innovador/a		
Avaliación	Comprender o papel da avaliación	Usar a avaliación para o ensino e a aprendizaxe	Utilizar diferentes sistemas de avaliación		

IV. Bibliografía

- Committee of Ministers - Council of Europe. (2010). Recommendation of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education. Recuperado o 13 de decembro de 2016, dende [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2010\)7&Language=lanEnglish&Ver=orixinal&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2010)7&Language=lanEnglish&Ver=orixinal&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true)
- Consellería de Educación, Xunta de Castela e León. (2010). Modelo de Competencias Profesionais do Profesorado. Recuperado dende http://cfiezamora.centros.educa.jcyl.es/sitio/upload/modelo_de_Competencias_Profesionais_de_o_Profesorado_.pdf
- Council of the European Union. (2014). Conclusions on effective teacher education. Recuperado dende http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/142690.pdf
- Diário da República - I Série-A. (2001). Decreto Lei 240/2001 sobre o regime de qualificação para a docência na educação pré-escolar e nos ensinos básico e secundário. Recuperado dende http://neebuminho.weebly.com/uploads/1/1/3/4/11346831/decreto_lei_240.2001.pdf
- Diário da República - I Série-A. (2001). Decreto Lei 241/2001 sobre o perfil geral de desempenho profissional do educador de infância e do professor dos ensinos básico e secundário. Recuperado o 13 de decembro de 2016, dende http://neebuminho.weebly.com/uploads/1/1/3/4/11346831/decreto_lei_241.2001.pdf
- eGrid affichage. (n.d.). [Text]. Recuperado o 13 de decembro de 2016, dende <http://egrid.epg-project.eu/en/egrid>
- European Commission, Education and Training. (2013). Supporting teacher competence development for better learning outcomes. Recuperado dende: http://ec.europa.eu/education/policy/school/doc/teachercomp_en.pdf
- European Parliament and the Council of the European Union. (2006). Recommendation Of The European Parliament And Of The Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. Recuperado dende <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>
- European Parliament and the Council. (2008). Recommendation Of The European Parliament And Of The Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning. Recuperado dende [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506(01)&from=EN)
- Ferrari, A. (2012). Dixital Competence in practice: An analysis of frameworks. Sevilla: JRC IPTS.(DOI: 10.2791/82116). Recuperado dende: https://www.researchgate.net/profile/yves_Punie/publication/256460731_Understanding_Dixital_Competence_in_the_21st_Century_An_Analysis_of_Current_Frameworks/links/55a676dc08ae92aac77f28bd.pdf

- Ferrari, A. (2013). DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Dixital Competence in Europe. Joint Research Centre, Institutue for Prospective Technological Studies (IPTS), European Commission. Recuperado dende <http://ipts.jrc.ec.europa.eu/publications/pub.cfm?ide=6359>
- Innovation and Training Department, CAFI, CCEOU, Xunta de Galicia. (2015). Professional Teaching Competences. Recuperado o 13 de decembro de 2016, dende http://www.edu.xunta.es/centros/cafi/aulavirtual2/file.php/1/competencias_profesionais/PROFESSIONAL_TEACHING_COMPETENCES.pdf
- Marco Común de Competencia Dixital Docente, INTEF, Recuperado dende: <http://educalab.es/documents/10180/12809/MarcoComunCompeDigiDoceV2.pdf>
- Minister of Education and Science of the Republic of Lithuania. (2007). Description of the professional competences of teachers. Recuperado dende <http://www.sdcentras.lt/pla/res/teachers%20competences%20LT.doc>
- North-South Centre of the Council of Europe (Hrg.) (2012): Global Education Guidelines. Concepts and Methodologies on Global Education for Educators and Policy Makers. Lissabon: North-South Centre of the Council of Europe
- Oxfam (2006): Education for Global Citizenship. A Guide for Schools. Oxfam GB
- Perrenoud, P. (1999). Construír competencias desde a escola. Santiago de Chile: Dolmen
- The Xeral Teaching Council for Scotland. (2012). The Standard for Career-Long Professional Learning: supporting the development of teacher professional learning. Recuperado o 13 de decembro de 2016, dende <http://www.gtcs.org.uk/web/files/the-standards/standard-for-career-long-professional-learning-1212.pdf>
- The Xeral Teaching Council for Scotland. (2012). The Standards for Registration: mandatory requirements for Registration with the Xeral Teaching Council for Scotland. Recuperado o 13 de decembro de 2016, dende <http://www.gtcs.org.uk/web/files/the-standards/standards-for-registration-1212.pdf>
- UNESCO. (2008). Normas UNESCO sobre Competencias en TIC para Docentes. Recuperado o 13 de decembro de 2016, dende http://www.portaleducativo.hn/pdf/normas_UNESCO_sobre_Competencias_en_TIC_para_Docentes.pdf

V. Créditos

- CAFI , Consellería de Cultura Educación e Ordenación Universitaria, Xunta de Galicia – Santiago de Compostela, **Spain**
- LFEE Europe – Edinburgh, **Scotland**
- Ugdymo Plėtotės Centras – Vilnius, **Lithuania**
- IPL Instituto Politécnico de Leiria – Leiria, **Portugal**
- Junta de Castilla y León – Valladolid, **Spain**
- PHW Pädagogische Hochschule Wien – Vienna, **Austria**

EN	This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.
ES	El presente proyecto ha sido financiado con el apoyo de la Comisión Europea. Esta publicación es responsabilidad exclusiva de su autor. La Comisión no es responsable del uso que pueda hacerse de la información aquí difundida.
DT	Dieses Projekt wurde mit Unterstützung der Europäischen Kommission finanziert. Die Verantwortung für den Inhalt dieser Veröffentlichung trägt allein der Verfasser; die Kommission haftet nicht für die weitere Verwendung der darin enthaltenen Angaben.
LT	Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai. Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.
PT	Projecto financiado com o apoio da Comissão Europeia. A informação contida nesta publicação vincula exclusivamente o autor, não sendo a Comissão responsável pela utilização que dela possa ser feita.
GAL	Proxecto financiado co apoio da Comisión Europea. A información contida nesta publicación vincula exclusivamente ao autor, non sendo a Comisión responsábel pola utilización que dela poida ser feita.